p. 85–89), Varšuvoje įkūręs Priešistorinį muziejų, kur ir pateko radiniai iš Kaniūkų apylinkių. Nors romėniškajam periodui būdingi dirbiniai sulaukė tarptautinio dėmesio ir ne kartą minėti įvairių tyrinėtojų darbuose, išleistuose Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Lenkijoje ir Vokietijoje, tiksli jų radimo vieta ilgą laiką nebuvo nustatyta.

1964 m. pilkapynas buvo lokalizuotas Kaniūkų kaimo P dalyje, Ūdrokšlio upelio dešiniajame krante, 450 m į V nuo Ūdrokšlio ir Šventosios santakos, ties fermomis, kai kasant griovį vandentiekiui keliose vietose rasta žmonių kaulų ir archeologinių radinių. Iš čia stovėjusios Prano Rimiškio sodybos teritorijos į UKM pateko kelios antkaklės ir apyrankė. 1988 m. spėjama pilkapyno vieta tyrinėta, iškasta 18 perkasų (274 m^2). Aptikta įvairiais laikotarpiais datuojamos gyvenvietės pėdsakų, tačiau pilkapių liekanų nerasta (žr. *ATL 1988 ir 1989 metais*, V., 1990, p. 60–61).

Kaniūkų radinius aprašęs E. Majewskis upelio, paplovusio žmonių griaučius su radiniais, vardo nepaminėjo. Neatmestina tikimybė, kad turėtas omenyje ne Ūdrokšlio upelis, šalia kurio ilgą laiką ir ieškota pilkapių vietos, bet kitas šiuo metu nebeegzistuojantis upelis. Sužinojus apie kapus su romėniškojo laikotarpio įkapėmis, atsirado tikimybė, kad Kaniūkų apylinkėse galėjo būti antras pilkapynas. Kapai rasti į Š nuo Kaniūkų, netoli Šventosios upės, Šilėnų miško pakraštyje, prie buvusio upelio senvagės terasos šlaito. Kapus aptikę vietos gyventojai juos kasinėjo, radinius pardavė, o kaulus užkasė jų radimo vietoje.

2007 m. šioje vietoje atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai. Iškasus 30 m^2 plotą surasti perlaidoti trijų kapų kaulai bei nedidelis geležinės ylos ar smeigtuko fragmentėlis. Kasinėjimų medžiaga ir žodinė informacija patvirtina Kaniūkų apylinkėse buvus kelis romėniško laikotarpio pilkapynus su akmenų vainikais.

Barrow site in the vicinity of Kaniūkai

In 2007 a 30 m^2 area was excavated while conducting a field evaluation in the vicinity of Kaniūkai village (Utena district). The Second Kaniūkai barrow cemetery was located in Šilėnai forest. Burials previously excavated by amateurs and reburied were precisely located and investigated. The barrow cemetery dates to the Roman period.

Valdas Steponaitis

Paduobės (Šaltaliūnės) III grupės pilkapynas

2007 m., vadovaujantis KPD ardomų archeologinių vietų tyrinėjimų programa, buvo pratęsti Paduobės (Šaltaliūnės) III grupės pilkapyno (Švenčionių r.) (A 1096 P) tyrinėjimai, LNM pradėti 1987 m. (žr. *ATL 1986 ir 1987 metais*, V., 1988, p. 61–63; *ATL 1988 ir 1989 metais*, V., 1990, p. 61–62; *ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. 1, p. 124–127; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 112–113; *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 83–84; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 205–206; *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 76; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 96–97; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 77–78; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 98–100; *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 87–91; *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 98–101; *ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 132–133). 2007 m. ištirtas ardomas pilkapis 18 (iš viso 414 m^2 plotas).

Pilkapis 18 buvo pilkapyno Š dalyje, apsauginėje geležinkelio ir aukštos įtampos elektros perdavimo linijos zonoje. Pilkapio sampilas buvo apardytas įvairių XIX a. II pusės – XX a. ūkinių darbų metu. Kaip paaiškėjo tyrinėjimų metu, sampile ir šalia jo buvo įrengtos bent kelios žeminės ar kitos paskirties pastatėliai, į sampilo pakraštį įkastas aukštos įtampos elektros stulpas, dalį sampilo geležinkelininkai užvertė skalda.

Matyt, dėl šių priežasčių šalia pilkapio griovio pėdsakų nesimatė, o sampile buvo žymios kelios gilios duobės. Akmenų vainiko aplink pilkapį nesimatė. Išlikusi pilkapio sampilo dalis buvo 12–14 m skersmens, iki 1,4 m aukščio, atstumas tarp griovių vidinių kraštų – apie 22 m. Bendras pilkapio skersmuo su grioviais siekė 30 m.

Pilkapis buvo supiltas iš aplinkinio smėlio, su akmenų vainiku, kuris vietomis buvo suardytas. Vainikas krautas iš stambių (iki 80 cm dydžio) ir smulkesnių akmenų viena eile, kai kur smulkesni akmenys krauti keliomis eilėmis. Vainikas vidinėje pusėje buvo 11,5–12 m skersmens. Už jo buvo susiformavęs iki 1 m pločio tamsesnės žemės sluoksnis. Tačiau pilkapio griovys buvo suformuotas už 3–5 m nuo pilkapio akmenų vainiko. Jis išsiskyrė tamsesnės pilkai rudos žemės kontūru, kurio vidurinė dalis buvo užpildyta geltonos spalvos, matyt, supustytu smėliu. Pilkapio griovys buvo beveik ištisinis, su maždaug 11,5 m ilgio tarpu V pusėje. Griovys buvo 2–6 m pločio, iki 1,2 m gylio, užpildytas tamsiai rudu, rudu, gelsvu smėliu, juoda degėsinga žeme. Jame rasti keli nuslinkę vainiko akmenys. Dalis pilkapio griovio buvo sunaikinta kasant geležinkelio sankasą ir tiesiant bėgius.

Pilkapio sampile surastas vienas akmenimis apkrautas *degintinis kapas*. Iš laužo surinkti degintiniai kauliukai buvo supilti į sampile iškastą duobę, kartu jie apkrauti akmenų krūsnimi. Dalis kauliukų kompaktiškai supilti vienoje vietoje su pilkšva laužavietės žeme, nedidelė dalis paskleista pilkapio sampilo smėlyje. Kape rasta tik geležinė diržo sagtelė, žalvarinės kniedės dalis bei smulkūs geležinio ir žalvarinio dirbinio fragmentai.

Centrinėje pilkapio dalyje pagrindo lygyje išryškėjo apardytas 1,9x1,2 m dydžio duobės kontūras. Sprendžiant pagal jo formą, manyta, kad tai gali būti griautinis kapas. Tačiau paaiškėjo, kad ši duobė buvo apardyta statant žeminę. Nesuardyta liko tik jos R dalis. Joje ant duobės dugno rasti tik trys akmenys, nei kaulų, nei radinių neaptikta. Duobės gylis siekė 60 cm. Jos forma būdinga griautiniam palaidojimui. Suardytoje pilkapio sampilo dalyje rastas įvijinis žalvariniai žiedas, kniedė bei piramidės formos apkalo viršutinė dalis. Matyt, šie daiktai čia pateko iš suardyto kapo.

Ištirtas pilkapis skirtinas Rytų Lietuvos pilkapių kultūrai. Pagal įrangą ir radinius jį galima datuoti V–VI a.

Aptikti radiniai saugomi LNM. Osteologinė medžiaga perduota VU MF.

Paduobė (Šaltaliūnė) group II barrow cemetery

In 2007 disturbed barrow 18 (a total area of 414 m^2) was excavated in Paduobė (Šaltaliūnė) group III barrow cemetery (Švenčionys district). The surviving part of the mound had a diameter of 12–14 m, a height of up to 1.4 m, and a stone circle with an inside diameter of 11.5–12 m. The distance between the inside edges of the ditches was about 22 m and the total diameter of the barrow together with the ditches was 30 m. The barrow's mound con-

tained one cremation burial covered with stones. A small iron belt buckle, part of a bronze rivet, and small fragments of iron and bronze artefacts were found in it. A disturbed pit, 1.9x1.2 m in area and 60 cm deep, was found at the primary ground surface in the central part of the barrow. Judging from the construction it is possible to think that this is a disturbed inhumation burial. Only three stones were found on the bottom of the undisturbed part of the pit but no bones or finds were discovered. A bronze coil ring, a rivet, and part of a thin ornament were found in the disturbed part of the barrow. These artefacts evidently ended up there from the disturbed burial. The excavated barrow should be ascribed to the East Lithuanian barrow culture and judging from the construction and grave goods, it is possible to date it to the 5th–6th centuries.

Gintautas Vėlius

Atmainų (Darsūniškio) pilkapynas

Atmainų (Darsūniškio) pilkapynas (Kaišiadorių r.) (A305P) yra 1,45 km į ŠR nuo Liutikos dešiniojo kranto, 850 m į PV nuo Darsūniškio–Kruonio kelio tilto per Lapainią ir 550 m ta pačia kryptimi nuo Lapainios kairiojo kranto, 750 m į PR nuo Palapainio dešiniojo kranto, Kaišiadorių miškų urėdijos Kruonio girininkijos Naginukų miške, abipus kvartalinės linijos proskynos.

Pilkapyne yra apie 200 iki 1,6 m aukščio pilkapių, kurių sampilai – nuo 5 iki 13 m skersmens. Didžiąją dalį sampilų juosia grioviai. 1957 m. LII (vadovas O. Kuncienė) ištyrė tris pilkapius, iš kurių viename rastas degintinis žmogaus ir nesudeginto žirgo kapas, o kituose kapų nebuvo (žr. O. Navickaitė, Darsūniškio, Jiezno raj. pilkapių tyrinėjimų dienoraštis (1957 m. liepos 10–14 d.), 1957, *LIIR*, f. 1, b. 64). Pagal formą ir laidoseną pilkapiai būdingi IX–XII a.

2002–2006 m. pilkapyne ištirta vienuolika pilkapių, stipriai apardytų kvartalinės linijos arimo (vadovas R. Kraujalis – žr. *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 68–69; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 89–90; *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 78–79; *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 91–92; vadovas G. Vėlius – žr. *ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 137–139). Atmainų (Darsūniškio) pilkapyno teritoriją kerta kvartalinė linija, kuri šiuo metu naudojama ir kaip miško keliukas. Ši linija žalojo 2007 m. ištirtą pilkapį.

Pilkapis 12 buvo pilkapyno PR pakraštyje, jo sampilas buvo apardytas kvartalinės linijos. Sampilas buvo padengtas miško velėna, nuo jo teko pašalinti krūmokšnius, bemaž 40 cm storio pušį, kelias egles. Pilkapio R ketvirtis jau buvo nuardytas jį kertančios kvartalinės linijos. Suplokštėjęs sampilas buvo iki 6 m skersmens, iki 0,8 m aukščio nuo jį supančių griovių dugno. Jį juosė trys iki 1 m pločio (žemės paviršiuje), 20 cm gylio grioviai.

Tyrinėjimams išmatuota 8x8 m (64 m^2) dydžio perkasa, orientuota Š–P kryptimi. Ties kvadratais 3,5–4 palikta 50 cm skersmens kontrolinė juosta, kertanti sampilą V–R kryptimi.

Nukasus velėną bei miškožemį, sampilas kastas horizontaliais kelių centimetrų storio sluoksneliais. Pilkapio V pusėje, apie 2 m nuo jo centro, ties sampilo ir griovio riba aptiktas stipriai korodavęs pjautuvas. Panašu, kad jis buvo nebe pirminėje padėtyje. Bendras pjautuvo ilgis nuo smaigalio iki įtvaros galo – 180 mm. Išlikusi įtvaros dalis – apie 5 cm ilgio, stačiakampio 15x4 mm skersinio pjūvio, link galo siaurėjanti. Pjautuvo geležtė – iki 3,8 cm pločio,